

27.24x37.47	1/6	עמוד 28	מקור ראשון - דיוקן	09/2022	82995994-5
ה.ל.ל. - האגודה ליוצאים לשאלה - עמותת - 40610					

28

בקיבוץ: בלדה לעוזבים

חרדים לשעבר שיצאו מקהילתם אל עולם זר וקשה קיבלו דווקא בקיבוץ חצרים מקום לנוח ולהתפתח בו

← אלישיב רייכנר

בבתיהם העבריים

25.31x31.16	2/6	עמוד 29	מקור ראשון - דיוקן	09/2022	82995995-6
ה.ל.ל - האגודה ליוצאים לשאלה - עמות - 40610					

חמש דקות מבאר־שבע נחנך מסלול המראה חדש: קבוצת צעירים וצעירות שעזבו את המגזר החרדי הוזמנו לגור בקיבוץ חצרים, במסגרת מיזם שמבקש לסייע להם להשתלב בחברה הישראלית. "אתה יוצא מקהילה שעובדת כמו תא משפחתי קרוב, ומוצא את עצמך בחלל הריק", אומרת שרה קופ, אחת הדיירות הטריות. "כאן אנחנו מקבלים את ההווי הקהילתי המלוכד והמוכר, ופתאום אנחנו יכולים לא רק לשרוד, אלא גם להשלים את שנות הנעורים האבודות"

← אלישיב רייכנר | צלם: לירון מולדובן

אלעד בשנותיה הראשונות, כדי לייסד בה קהילה של החסידות. בילדותה סבלה קופ ממחלה שהצריכה אשפוז לעיתים תכופות, וכך נחשפה לעולם החילוני. "בחדר המשותף בבית החולים צפיתי בטלוויזיה, וגיליתי שזה מעניין מאוד", היא מספרת לנו.

בתקופת לימודיה בסמינר החלו לצוץ אצלה שאלות. "קיבלנו מסרים סותרים – מצד אחד הציונים הם הדבר הכי גרוע עלי אדמות, ומצד שני למדנו על החשיבות של 'בין אדם לחברו'. מצד אחד האינטרנט אסור, ומנגד משתמשים בו לגיוס כספים למוסדות. התחיל להיות לי רע עם עצמי".

כשהייתה בת 17 לקח אותה אביה למסע של עשרה ימים בקברי צדיקים, "ושם פגשתי אישה שהחליטה שאני השידוך של האחיין שלה". כעבור חודשים אחרים, ואחרי היכרות של ארבע שעות בלבד עם המיועד, היא כבר הייתה מאורסת. החתן היה בחור מחסידות שבט הלוי של הרב יוסף בנימין וואזנר, לשעבר רב קהילת סאטמר בלונדון. זמן קצר לאחר החתונה הרתה קופ, ולפני גיל 19 כבר הייתה אם לבן ופרנסה את משפחתה. שנתיים לאחר מכן נולדה לה בת נוספת.

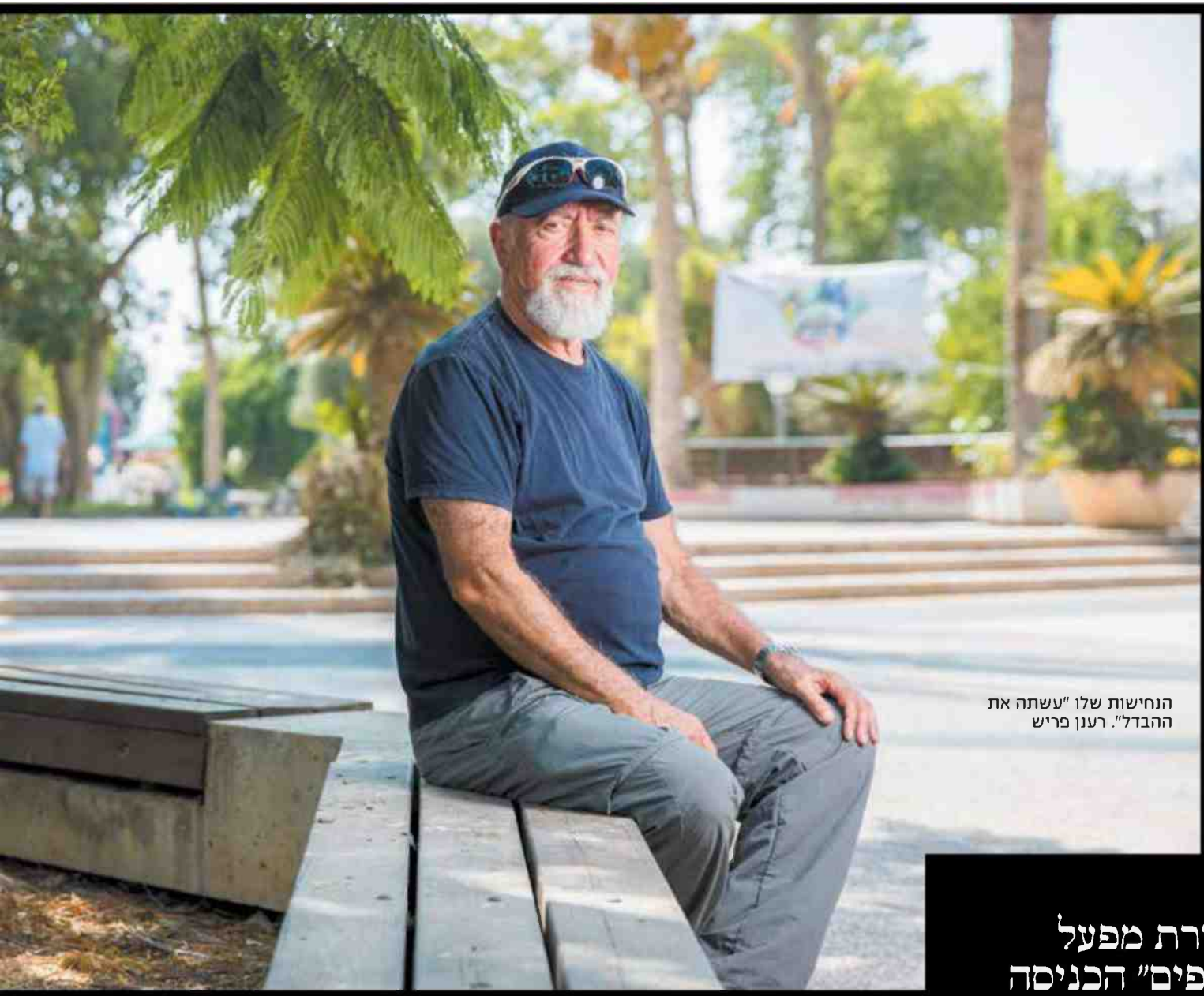
ירתה הקטנה של שרה קופ בקיבוץ חצרים מספרת פרקים מסיפורה האישי. בכניסה תלויות תמונותיהם של ילד וילדה בעלי חזות חרדית – בנה ובתה של קופ. בתוך הדירה ניצבים הפמוטים שקיבלה מהוריה לאחר גירושיה, ומהצד השני טלוויזיה.

קופ (24) היא אחת מחמשת הדיירים שנקלטו בחצרים בחודשים האחרונים במסגרת "בית בקיבוץ" – תוכנית המיוערת לצעירים שעזבו את החברה החרדית ואת הדת, וכבר עברו שלבי הסתגלות ראשוניים בחברה החילונית. מטרת המיזם, פרי שיתוף פעולה של קיבוץ חצרים, משרד הרווחה ועמותת הלל, היא לסייע להם לרכוש השכלה, מקצוע וכלים נוספים להשתלבות מלאה בחברה הישראלית הכללית. מלבד מקום מגורים ואפשרות להשתמש במתקני הקיבוץ, החמישה מקבלים כאן הדרכה ולייווי מקצועי, ולכל אחד מהם מוצמדת משפחה מלווה.

באירוע ההשקה של "בית בקיבוץ" חלקה קופ עם הנוכחים את סיפורה האישי הלא פשוט. הוריה, חסידי לעלוב, נשלחו בהוראת האדמו"ר שלהם לעיר

27.22x31.25	3/6	עמוד 30	מקור ראשון - דיוקן	09/2022	82995996-7
ה.ל.ל. - האגודה ליוצאים לשאלה - עמותת - 40610					

הנחישות שלו "עשתה את ההבדל". רענן פריש

"הפכתי לאישה עצובה. התקשיתי להשלים עם העובדה שאני עומדת ללדת בתכיפות כזו. היה לי טלפון עם אינטרנט שקניתי אחרי החתונה והשתמשתי בו רק בבית. הייתי נכנסת לרשתות החברתיות ורואה שם בנות בגילי, רוות ויפות, מבלות בחוף הים, עושות חיים ומתאהבות, ואני כבר נשואה עם שני ילדים, בלי השכלה".

קופ, שעבדה עד אז כמוכרת בחנות תכשיטים, החליטה להשתלב בתחום ההייטק ונרשמה למכללה. "תנאי הקבלה היו חמש יחידות במתמטיקה ובאנגלית, ואני למדתי בסמינר חסידי בלי תעודת בגרות. ביקשתי שיכינו לי מבחן אחר, עם שאלות המבוססות על היגיון, והם הסכימו. התקבלתי לשם ולמדתי תכנות, סייבר ואבטחת מידע. התקנאתי בסטודנטים החילונים שיוצאים אחרי הלימודים לשתות בירה, בעוד אני צריכה לחזור לבית ולילדים ולמטלות השוטפות. כששיתפתי את בעלי בתסכול הוא אמר לי שיש הרבה כמוני, אבל צריך להמשיך 'לשחק את המשחק'."

"גם הוא וגם אבא שלי נתנו לי גיבוי לעשות בחדר שלי מה שאני רוצה, אבל לא מחוצה לו. הצעתי שנגור במושב וכל אחד יחיה על פי תפיסתו, אבל בעלי לא הסכים לעזוב את הקהילה באלעד. הוא מצידו הציע שאלך למישהי ש'תתקן אותי', ואני אמרתי שאני לא צריכה תיקון גם אם הדעות שלי הן לא אלה שהיו לי כתלמידת סמינר. הזהרתי אותו שאני עומדת 'לצאת', אבל הוא לא האמין".

הוויכוחים בבית התרבו והתסכול הלך וגבר, עד שבנובמבר 2021 החליטה קופ להיפרד מבעלה ומהעולם שגדלה בו. היא פנתה לתוכנית "צעדים", המסייעת לעוזבי החברה החרדית בניהול הליכי גירושין. בתגובה החליטה הקהילה לנתק אותה מילדיה, בטענה שהתנהגותה מאיימת על רוחניותם. "במשך חודש לא ראיתי את הבן והבת שלי", מספרת קופ. "הסכרתי לאדמו"ר שאין לי רצון להפוך אותם לחילונים, והצעתי שילמדו בבית הספר הממלכתי דתי באלעד, אבל אנשי החסידות סירבו. הם גם לא הסכימו שהילדים ילמדו בחינוך חרדי-ממלכתי, ואמרו שיש להם מספיק כסף כדי להילחם בי בכל ערכאה".

**מכירת מפעל
"נטפים" הכניסה
לקופת הקיבוץ
כ-240 מיליון
דולר, והחברים
התבקשו להציע
רעיונות למיזמים
חברתיים. "אני
אישית נחשפתי
לסיפורים של
יוצאים בשאלה,
והחוויות הקשות
שלהם נגעו
לליבי", מספר
רענן פריש.
"היה לי ברור
שהצעירים הללו
צריכים להיות
במקום גבוה
בסדר העדיפויות"**

באירוע ההשקה הרשמי של "בית בקיבוץ", לפני שבועיים. "יצאתי לחופש, אבל לא היו לי חיים. לא הצלחתי להכיר חברים או להכיר את העולם שיצאתי אליו, פחדתי ליצור קשרים. "חצרים כקהילה מחזירה לנו את ההווי הקהילתי המלוכד והמוכר, אבל הפעם בתוך קהילה ליברלית, סובלנית ומכילה. פתאום יש לנו זמן ופנאי לעבוד ולהתפתח, ולהרשות לעצמנו לא רק לשרוד, אלא גם להשלים את שנות הנעורים האבודות, ולהשתלב בחברה הישראלית כשאנחנו עטופים ומוגנים".

בעיר השכנים לא מגיעים
לסיפור של "בית בקיבוץ" יש כמה התחלות, אבל כל החוטים מובילים אל רענן פריש - חבר חצרים, מהנדרס פלסטיקה במקצועו וכיום פנסיונר. במשך שנים רבות עבד פריש ב"נטפים", המפעל המפורסם של הקיבוץ שמייצר מוצרי השקיה בטפטוף. בשנת 2017 רכשה Mexichem, חברה מקסיקנית, 80 אחוזים מנטפים, ולפי הפרסומים הכניסה לקופת הקיבוץ כ-240 מיליון דולר. חצרים, שעוד קודם לאקוויט היה קיבוץ מבוסס, החליט להשקיע חלק מהכנסות במיזמים חברתיים מתוצרתו.

לחופשי, אבל לא הייתה לי חברה. הרגשתי זקנה בגוף של בת 24".

ביוני קיבלה קופ גט מבעלה, ואז גם עברה לדירה בחצרים. "אמרתי לאנשי הקיבוץ: כבר יש לי עבודה ולימודים, מה שחסר לי זה חיים. והקיבוץ בעיקר נותן לי חיים. אני יושבת בחדר האוכל עם חברי המקום, מדברת עם משפחות צעירות על הורות ומכירה מנטליות של קהילה. בערבים אני יושבת עם המשפחה המאמצת שלי, שומעת על תולדות הציונות ולומדת המון".

היא ממשיכה לעבוד בחברה בראשיהעין, אבל עושה זאת בעיקר מדירתה בקיבוץ. יומיים בשבוע היא מגיעה למשרד, ומשם היא ממשיכה לבית הוריה באלעד, כדי לשהות עם ילדיה. "הייתי רוצה להביא אותם גם לפה, אבל המילה 'קיבוץ' כבר פסולה במקום שאני באה ממנו, ולא משנה שהמטבח פה מפריד בין בשר לחלב".

בחצרים מספרים שקופ משתלבת יפה בהווי המקומי. בערב ט"ו באב היא השתתפה בערב שירה בקיבוץ, ואפילו עלתה לבמה לשיר יחד עם החברים. "עד שהגעתי לכאן, עשיתי את הדבר היחיד שידעתי לעשות - לעבוד מבוקר עד ליל", סיפרה קופ

27.18x31.11	4/6	31	עמוד	מקור ראשון - דיוקן	09/2022	82995997-8
ה.ל.ל - האגודה ליוצאים לשאלה - עמות - 40610						

ההווי הקהילתי המלוכד, בקהילה ליברלית ומכילה. דירות המעבר ב"בית בקיבוץ" בחצרים

תהילה קבלה: "להורים שלי כבר לא היה אכפת מה אני עושה לאחר הלימודים. בכיתה י' מצאתי את עצמי מבלה בלילות בעיר, ומגיעה בבוקר היישר לבית הספר. עד גיל 21 חוויתי ניתוק אחר ניתוק והרבה התחלות חדשות. הגעתי למסקנה שאני צריכה שקט כדי להשקיע בעצמי ולהגיע למטרות שהצבתי. את זה מצאתי בקיבוץ"

כראי שנודרו", מספר הס.

פריש החליט לרתום למיום גם את משרד הרווחה. הוא הופנה למנהל של"מ (שיקום, ליווי ומגיעה), המופקד על מתן שירותי טיפול ופיקוח חברתי לאוכלוסיות במצוקה, ובהן גם היוצאים בשאלה. ראש המטה ומנהל תחום הפרויקטים במנהל של"מ, נפתלי יעבץ, שמכיר מקרוב מאוד את הנושא, פתח בפניו לרווחה את הרלת. הוא עצמו גדל במשפחה חרדית בשכונת רמות בירושלים, ובגיל 15 גזר את פאותיו, הפסיק לשמור מצוות וגורש מהבית. במשך שנתיים וחצי הסתובב ברחובות, ובתקופה הזו הספיק לצבור 14 תיקי פליליים על פריצות, גנבות וסחר בסמים. "למזלי הייתי קטין", סיפר יעבץ באירוע ההשקה של "בית בקיבוץ". "נכנסתי למסגרות של רשות חסות הנוער במנהל של"מ, עברתי תהליך שיקום, קיבלתי מהנשיא חנינה ומחיקה, ואחרי דרך מאומצת וקשה הוכשרתי כעובד סוציאלי ונכנסתי לעבוד במשרד הרווחה. אני מספר את זה כאן כדי להמחיש שהשמיים הם הגבוה, ושכל מי שנכנס לפרויקט הזה – הכול אפשרי בשבילו. גם אם הדרך מהשיבה לקיבוץ ארוכה, והכניסה לחברה הישראלית קשה, זה אפשרי.

"כשאנחנו חונכים ליוצאים בשאלה 'דירה בקהילה' של הלל בעיר, אפילו השכנים מהבנין לא מגיעים", הוסיף יעבץ. "פה הקיבוץ מגיע ועוטה, והרבה חברים ממנו מעורבים בתוכנית. אני מקנא בצעירים שנכנסים לכאן. אם לי הייתה משפחה מלווה, הייתי חוסך הרבה מהאתגרים ומהקשיים שעברתי."

הפחד לפגוע

מיום "בית בקיבוץ" כולל כרגע שתי דירות המיועדות לבנות, ודירה אחת לבנים. בדירה הסמוכה לזו של קופ מתגוררת נעמי (שם בדוי), בת 19. היא גדלה ביישוב תורני ולמדה במוסדות חרדיים. כשהייתה בחטיבת הביניים, היא מספרת, התחילה להתקומם כנגד אמירות ששמעה בבית

צילום: אריק סולטן

"כשאני מגיעה לשם אני מתלבשת בהתאם, אבל הילדים יודעים שאמא שלהם חילונית". בני ברק (אילוסטרציה, למצולמים אין קשר לכתבה)

להיענות. "היו לנו בעבר אכזבות משיתופי פעולה עם קיבוצים", מסביר הס, "אבל כאן בסופו של דבר הנחישות של פריש עשתה את ההבדל". ואז הגיעה הקורונה. צעירי הקיבוץ חזרו הביתה, והדירות הריקות התמלאו. כשהסתיימו הסגרים חזר המיום לחיים, ופריש חידש את הקשר עם עמותת הלל כדי לקדם תהליכים. "לפני כחצי שנה הוא התקשר שוב, כדי להזהיר שהפליטים מאוקראינה כבר בדרך, אז

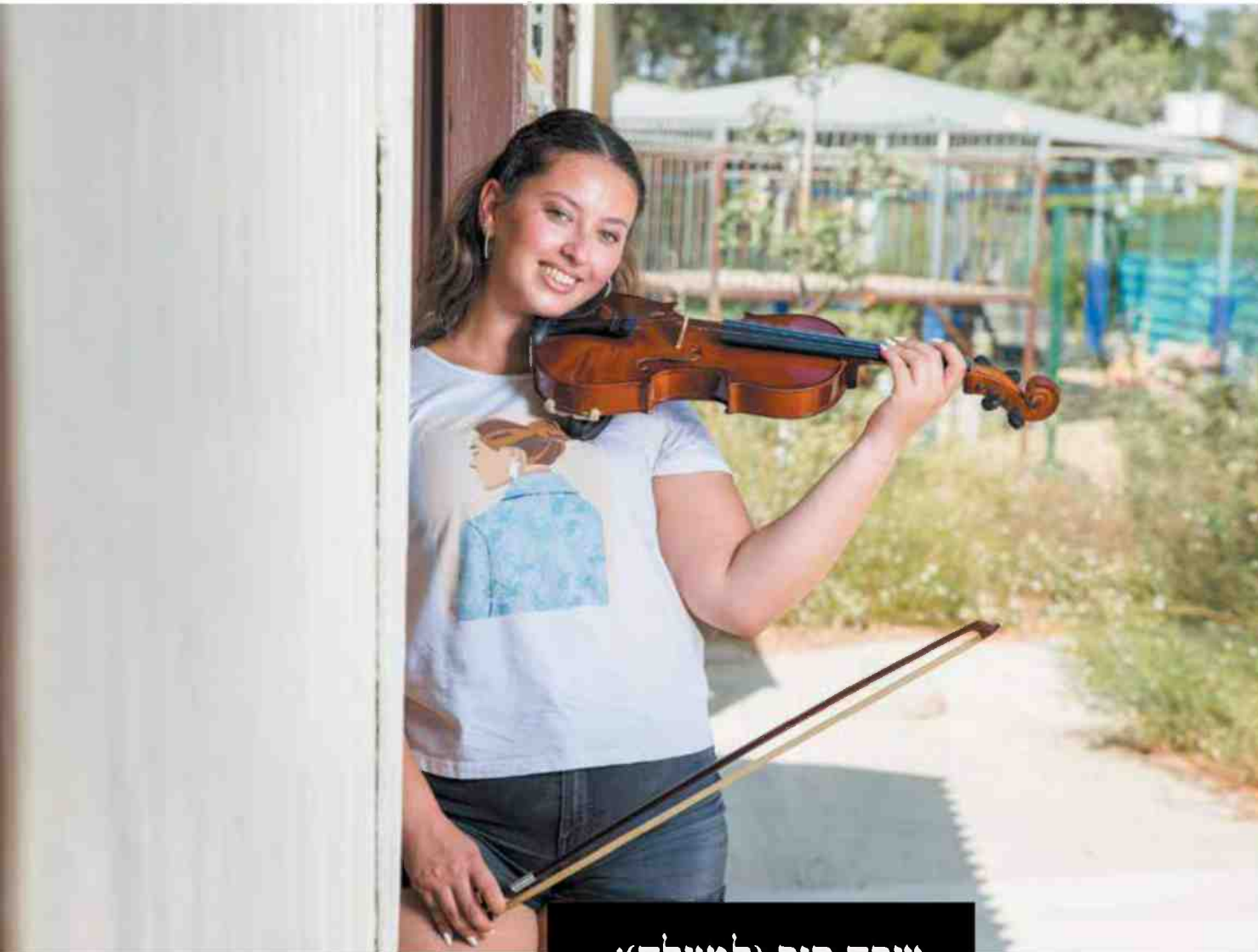
כל זה לא היה קורה", אמר בחיך יאיר הס, מנכ"ל הלל, באירוע ההשקה. "אם הם היו מקשיבים ולא יוצאים מההרצאה פה בקיבוץ, אולי לא היה מיזם."

גם אחרי שהצעת "בית בקיבוץ" נבחרה וצוות חברים גויס להפעלתה, לקח זמן להוציא אותה לפועל. כדי שהמיום יזכה לליווי מקצועי, פנה פריש לאנשי עמותת הלל, ואלה מצידם לא מיהרו

"החברים התבקשו להביא רעיונות", מספר פריש. "גם לפני כן תרמנו כספים רבים למטרות חברתיות, אבל הפעם התבקשנו להציע מיזמים שנהיה מעורבים בהם, ולא רק תורמים. אני אישית נחשפתי לסיפורים של יוצאים בשאלה, והחוויות הקשות שלהם נגעו לליבי. היה לי ברור שהצעירים הללו צריכים להיות במקום גבוה בסדרי העדיפויות, ובדיעבד, אחרי שישבתי וראיינתי את המועמדים לתוכנית, הבנתי כמה צדקתי."

חברי חצרים הגישו עשרות הצעות למיזמים חברתיים, ומהם נבחרו ארבע – כולל הצעתו של פריש שהקיבוץ יקצה כמה דירות לקליטה של יוצאים בשאלה. עוד לפני שוהחלט על כך ניתנה לקיבוצניקים הזדמנות אקראית להיחשף מעט לעולמה של האוכלוסייה הזו. זה קרה ב־2019, כשעמותת הלל קיימה טיול בדרום לצעירים שעזבו את המגזר החרדי, והביאה אותם בין השאר לביקור בחצרים. במקום להיכנס להרצאה במועדון החברים, כפי שהיו אמורים לעשות, בחרו רבים מהאורחים להסתובב ברחבי הקיבוץ. אחת החברות אף נזפה בהם, אבל האירוע כולו זיכה את המקומיים בהיכרות עם התופעה. "אם היוצאים בשאלה היו עושים מה שאומרים להם,

26.99x31.29	5/6	עמוד 32	מקור ראשון - דיוקן	09/2022	82995998-9
ה.ל.ל. - האגודה ליוצאים לשאלה - עמות - 40610					

שרה קופ (למעלה): "עזיבת החברה

החרדית גובה
מחיר כבד.
מעבר להישרדות
היומיומית, יש גם
חיפוש זהות, חיפוש
משפחה וחברים
ומודלים לחיים.
אתה יוצא מקהילה
שעובדת בצורה
תבניתית של תא
משפחתי קרוב,
ומוצא את עצמך
בריק, וכעת אתה
נדרש לייצר די-אן
איי חדש ולהתאים
לעצמך חברה
וקהילה. אנחנו
צעירים ואין לעידנו
מבוגרים. לבד מול
העולם"

את הסכמתם. "כבר לא היה אכפת להם מה אני עושה לאחר שעות הלימודים, וזה לא עשה לי טוב. מצאתי את עצמי, תלמידת כיתה י', מבלה בלילות בעיר, ומגיעה בבוקר היישר לבית הספר. כבר אז הפסקתי לשמור שבת". אחר כך הגיע מאבק מול הוריה סביב יציאה לשירות לאומי. "שתי אחיות שלי יצאו מהחברה החרדית בזמן השירות הלאומי, כי זה נתן להן אפשרות לחיות מחוץ לבית. אני גיליתי את החברה הישראלית בשירותי בבית החולים בתליהשומר. עד אז למשל לא פגשתי יוצאי ברית המועצות".

בתום השירות חזרה קבלה לגור בבית הוריה, אבל אחרי חצי שנה של מריבות עזבה שוב את הבית, הפעם לדירת מעבר של עמותת הלל בירושלים. משם היא הגיעה לבית בחצרים. "עד גיל 21 חוויתי ניתוק אחר ניתוק והרבה התחלות חדשות, והגעתי למסקנה שאני צריכה שקט כדי להשקיע בעצמי ולהגיע למטרות שהצבתי. מצאתי את זה פה בקיבוץ. הייתי בהלם מהאופן שבו התקבלתי כאן, אפילו אמא שלי לא קיבלה אותי כך. אני מדגישה שהאנשים בקיבוץ באמת רוצים לעזור לי, רוצים שאכנס לחיים שלהם. הם אמרו שהאנרגיות שלי תורמות להם לחיים".

כיום היא עובדת במשרה זמנית בבארשבע, מתכוננת לבחינה הפסיכומטרית שתתקיים בחודש דצמבר,

הספר. "אחת המורות אמרה על הדצל 'יימח שמו וזכרו', ואני, שגדלתי בבית ערבי, אמרתי - רגע, יכול להיות שהוא לא היה דתי ואפילו התחתן עם גויה, אבל הוא האיץ תהליכים שאפשרו למיליוני יהודים להגיע לכאן, ובכך הציל אותם. אז איך אפשר לומר דבר כזה? התגובה של המורה הייתה להוציא אותי מהכיתה".

אחרי החטיבה נעמי לא המשיכה לסמינר חרדי אלא לאולפנה תורנית, מה שהביא לסילוק אחיותיה מהמסגרת החרדית שעזבה. גם באולפנה היא לא הרגישה שייכות. "את התהליך של היציאה מהחברה החרדית התחלתי בגיל 16, כשהבנתי שאני לא מאמינה ושצורת החיים הרדית לא מתאימה לי. במשך שנתיים נאלצתי לשמור את זה בסוד. היו לי הרבה שאלות, פגשתי רבניות ולא קיבלתי מענה". היא יצאה לשנת שירות לאומי, ולאחר מכן החלה ללמוד במכינה אקדמית חרדית. "התפלאו שבחרתי ללכת למכינה כזו, כי הייתה לי תעודת בגרות, אבל דווקא שם הרגשתי הכי נוח להיות רגל בפנים ורגל בחוץ", מסבירה נעמי. בשלב הזה החליטה לעזוב את בית הוריה, ועברה להתגורר עם אישה מבוגרת. לאחר כמה חודשים הגיעה הקורונה והפרידה ביניהן, ונעמי חיפשה קורת גג אחרת. "הגעתי לבית של עמותת הלל במלחה, ושם קיבלתי תמיכה. בפעם הראשונה הרגשתי שיש לי ארמה מתחת לרגליים. פתאום היה מותר לחשוב אחרת, להטיל ספק, לבדוק מי אני, ולא רק להתאים את עצמי למוסכמות חברתיות".

חצי שנה אחר כך, משסיימה את לימודיה במכינה, הגיעה גם היא לדירה בחצרים. "אם היו אומרים לי לפני שלוש שנים שאגור בקיבוץ חילוני, חופשייה ממוסכמות חברתיות שאני לא מאמינה בהן ועטופה בקהילה ובאנשים שאכפת להם ממני - הייתי כנראה מחכה להתעורר מהחלום. אבל החלום הזה מציאותי. אין לי יכולת לתאר במילים את הערך שאני מקבלת כאן. התוכנית הזאת מאפשרת לי להתפתח".

איך נראה היום הקשר שלך עם ההורים?
"אני מכבדת אותם ואוהבת אותם, אבל העובדה שאני חושבת אחרת ויש לי אמונות אחרות מקשה על המפגש בינינו. כשאני מגיעה לבקר בבית, אני בתפוסת".

בירושלים היית בסביבה הטרוגנית יותר מאשר בקיבוץ. זה לא אמור להיות קל יותר למישהי במקוץ?

"רווקה ההטרוגנית חסמה אותי. ידעתי שאני עלולה לפגוש ברחוב בני דודים, חברות של אמא שלי או מורות מהאולפנה. עצוב לי לומר את זה, אבל כשאני חיה בהתאם להשקפת עולמי, זה פוגע באנשים שאני אוהבת. ואני לא רוצה לפגוע בהם".

אחרי החגים היא אמורה להתחיל את לימודיה באוניברסיטת בני-גוריון, ולהשתתף בתוכנית הצוערים לשלטון המקומי. החלום שלה, אומרת נעמי, הוא להיות שגדירה. "גדלתי בתחושה שיש בסיפור של החיים הללו חלקים שמוסותרים ממני, ובהם גם חלקים טובים שאני רוצה להבין. מתוך אותה תפיסה אני רוצה לעזור לספר לעולם את הסיפור הנכון והאמיתי של מדינת ישראל".

שותפתה של נעמי לדירה בקיבוץ היא תהילה קבלה, בת 21. היא הילדה השמינית במשפחתה, בת להורים שהתגוררו במושב מסורתי, עברו תהליך התחזקות ועלו לירושלים. כשתהילה הייתה בת חמש עברה המשפחה ליישוב אדם בבנימין, אך המשיכה לנהל אורח חיים חרדי.

27.3x29.62	6/6	33	עמוד	מקור ראשון - דיוקן	09/2022	82995999-0
ה.ל.ל - האגודה ליוצאים לשאלה - עמות - 40610						

פעולה של מניעה. אירוע ההשקה של "בית בקיבוץ"

צילום: דיגו מיטלברג-לע"מ

ונחושה להתקבל ללימודי רפואה. "יש לי חברה בגילי, אם לארבעה, שחלמה להיות אחות וכבר לא תגשים את חלומה. אני מכירה הרבה צעירות חרדיות, נשואות ואמהות לילדים, שלמעשה חיות בתחושת אבל לא מעיוות לצאת. אמא שלי אומרת שברחתי, שבחתי באפשרות הקלה כשהלכתי לעולם החילוני. אני אומרת לה שזה בדיוק הפוך: העובדה שיצאתי החוצה מוכיחה שנלחמתי והקרבתי. מי שנמצא כאן, יש לו מוטיבציה גבוהה."

"העזיבה של החברה החרדית גובה מחיר כבד", מסכימה קופ. "מעבר להישרדות היומיומית, יש גם חיפוש זהות, חיפוש משפחה וחברים ומודלים לחיים. אתה יוצא מקהילה שעובדת בצורה תכניתית של תא משפחתי קרוב, ומוצא את עצמך בריק, וכעת אתה נדרש לייצר דינאמי חדש ולהתאים לעצמך חברה וקהילה. אנחנו צעירים ואין לצינורנו מבוגרים. לבר מול כל העולם."

אל תקרא לי אפיקורס

מימון התוכנית מתחלק בין קיבוץ חצרים למשרד הרווחה. באירוע ההשקה השתתפה מנכ"לית המשרד סיגל מורן, לשעבר ראש המועצה האזורית בני-שמעון, שקיבוץ חצרים משתייך אליה. מורן דיברה על "בית בקיבוץ" בתור דגם לטיפול באמצעות מניעה: "חייבים

נפתלי יעבץ (בתמונה): "לא מעט מיוצאי החברה החרדית נשארים מאמינים, וגם אם הם לא הופכים לאפיקורסים אלא לדתיים, אנחנו רוצים לסייע לאוכלוסייה הזאת. בכלל, ההגדרה 'יוצאים בשאלה' היא מאתגרת מאוד"

צילום: באדיבות המצולם

שם מגיעים מהמגור הרתי והחרדי, אבל אסור לקרוא להם 'יוצאים בשאלה' כי אין הגדרה כזו מתחת לגיל 18. כקטינים הם לא יכולים להיכנס למסגרות של הלל בלי חתימת הורים, וההורים הרי לא יאשרו לילד ללכת לעמותה של 'כופדים'. הפתרון היחיד שיש לנו עבורם הוא תוכניות נוח"ם, 'נוער חרדי מנותק', שמטרתן המוצהרת היא להחזיר את הצעירים הללו לקהילה. כל יום במסגרת כזו נפתח בתפילה, אבל הם לא רוצים להתפלל."

משתתפי "בית בקיבוץ" אמורים לשהות בחצרים שנה אחת בלבד; לאחר מכן ייקלטו במקומם דיירים חדשים. "אחת המטרות של התוכנית היא ליצור חיבורים להמשך", מסביר יעבץ. "בשנה הזאת הם יתחברו למרכז הקהילתי של הלל בבאר-שבע, ובסוף התקופה כבר ימצאו מסלול לימודים טוב באוניברסיטה, ויוכלו להיעזר בנו כדי לשכור דירה. אנחנו רוצים שהם יעמדו על הרגליים, ושמירת הליווי שלנו תלך ותפתח עם הזמן, בזכות קשרים חברתיים שהם יבנו בעצמם."

רענן פריש מודה שהסינון למחזור הראשון היה מוקפד במיוחד, כדי להבטיח פתיחה מוצלחת. "היו עשרות רבות שהתמיינו בשלב הראשוני, ולראיונות בקיבוץ הגיעו 15. האנשים האלה הביאו איתם סיפורי חיים קשים שלא תיארתי לעצמי שאשמע. אנחנו לא הצבנו תנאים, ואנשי הלל הם שידעו לומר מי מתאים ומי לא. יש להם לא רק ידע, אלא גם לב. אני מעריך שבשנה הבאה יהיה סינון עדין יותר. ואם ייווצרו קשרים עם הדיירים הנוכחיים, והקיבוץ ירצה שהם יישארו כאן מעבר לכך - הם יוכלו להתקבל לחצרים במעמד אחר."

מאמינים, וגם אם הם לא הופכים לאפיקורסים אלא לדתיים, אנחנו רוצים לסייע לאוכלוסייה הזאת", מוסיף יעבץ. "בכלל, ההגדרה 'יוצאים בשאלה' היא מאתגרת מאוד. ברו"ח שהוצאנו בכפרואר האחרון, שאלנו 855 יוצאי החברה החרדית איך הם מגדירים את עצמם כיום. 399 בחרו במילה 'חילונים', 221 אמרו שהם אתאיסטים, 103 הגדירו עצמם מסורתיים ורק תשעה בחרו באפשרות 'יוצאים בשאלה', ואחרים באפשרויות מגוונות אחרות. גם אני לא מגדיר את עצמי יוצא בשאלה, אלא יוצא החברה החרדית."

מנהל של"מ על שלווחותיו מטפל בכ"כ 160 אלף איש בשנה, אבל יעבץ מודה שבגלל עברו האישי יש לו חיבה מיוחדת לעיסוק באוכלוסיית היוצאים בשאלה. "קיבלתי את התחום עם תקציב של 2 מיליון שקלים, עכשיו אנחנו מתוקצבים בעשרה מיליון, ואני מקווה להגדיל את הסכום עוד יותר. אחד הפצעים שהכי כואבים לי הוא שאני לא יכול לתת מענה בנושא הזה לקטינים. יש לנו מעונות חסות לנוער, ור 35 אחוז מהשוהים

ובונה עם הדיירים תוכנית של התקדמות אישית. אנחנו מעדיפים שהם לא יעבדו בקיבוץ, אלא יצאו לעבוד בעיר ויתמודדו עם החיים עצמם. הם צריכים ללמוד וליצור קשרים. קיימנו גם הכשרה למשפחות מהקיבוץ שמלוות אותם, והסברנו להן מה זה יוצא בשאלה, מה האתגרים ומה הליווי שנדרש מהן. מלבד המשפחות המאמצות יש עוד חמישה חברי קיבוץ שמתנדבים בתוכנית במגוון תפקידים. יש שיתוף פעולה מלא, כי גם אנשי הקיבוץ רוצים שזה יצליח בצורה הטובה ביותר." בעמותת הלל ובמשרד הרווחה מקווים להרחיב את הפרויקט לקיבוצים נוספים, ובכלל זה קיבוצים דתיים. "התפיסה שלנו אומרת שאדם שיצא מהחברה החרדית צריך לקבל כמה שיותר אפשרויות", מסביר הס. "מדי שנה מצטרפים אלינו 600 יוצאים בשאלה, שכל אחד מהם הוא סיפור בפני עצמו. המוטיב המרכזי של היציאה בשאלה הוא בחירה, וזה מחזק את הצורך שלנו להתאים להם מגוון של פתרונות."

לרוב על רווחה במונחים של השקעה, ולא של הוצאה", אמרה. "אנחנו רוצים לחזק את המקום של המשרד בעולמות המניעה. לזהות את הצמתים שיש בהם חשש להידרדרות, ולפתח עבורם מענים שיחסכו בעתיד הרבה משאבים למדינה."

מלבד הבית בחצרים, הלל מציעה ליוצאים בשאלה דירות מעבר בירושלים, בדמת-גן בבאר-שבע ובחיפה, שהם מוזמנים להתגורר בהן עד שנה, ומקלט חירום בירושלים, שאפשר לשהות בו במשך ארבעה חודשים. מנהלת מערך הדיוור הזה היא אתי אליהו, עובדת סוציאלית בעמותה. "העדף המוסף שאנחנו דורשים מהצעירים בפרויקט בחצרים הוא לימודים", מסבירה אליהו. "אחד הצעירים סיפר בריאיון שהוא כבר מצא עבודה כטבח. אמרתי לו שזה לא מספיק, פה צריכים גם לחלום. הוא אמר שאולי ילמד קונדיטוריה. היום הוא עובד במסעדת שף בבאר-שבע ונוסע לתל-אביב יום בשבוע ללמוד קונדיטוריה. כך הוא מקבל בפרויקט גם תמיכה וליווי מהקהילה, וגם עתיד. "הרכות שלנו מגיעה לחצרים יומיים בשבוע,